

Premeny dreva

(scenár interaktívnej výstavy)

Námet, dramaturgia: Eva Čárska
Scenár: Zdenka Marková

august 2002

Úvod:

Výstava *Premeny dreva...* je pokračovaním cyklu materiálových výstav, v ktorých sa dramaturgia Bibiany snaží v duchu svojej poetiky predstaviť deťom nielen umenie, ale tvorivým spôsobom aj materiál, z ktorého umelecké diela vznikajú.

Výstava ponúka návštevníkom pohľad na drevo v troch základných rovinách: drevo ako súčasť prírody (vonkajšia a vnútorná podoba, možnosti využitia – aj fantazijné), drevo ako materiál, drevo ako umelecký artefakt. Túto koncepciu podporuje zoradenie miestností:

1. Les, park, záhrada
2. Vitajte v strome
3. Zakliate v dreve
4. Drevená minulosť
5. Drevená galéria

Scenár výstavy obsahuje vždy tému, ktorej sa miestnosť venuje, náčrt vizuálnej predstavy s popisom objektov a aktivít a texty, v hranatých zátvorkách sú uvedené poznámky.

Súčasťou výstavy sú:

drevené odrezky a vzorky dreva od p. Zahatňanského
prezentácia školy ŠUV – študenti pod vedením M. Mudrocha a M. Hubu

K výstave sa pripravujú sprievodné programy – tvorivé dielne:

F. Lipták – maľba na drevo

M. Mudroch – kombinácie a znášanlivosť materiálov

Chodba

[úvodný text]

Čo je to DREVO?

- a) strom alebo ker
- b) materiál
- c) nadávka

[text dole hlavou]

Odpoveď sa skrýva vo výstave.

1. miestnosť

Téma: Stromy

Vizuálna predstava: Les – park - záhrada

Miestnosť je rozdelená na tri časti, ktoré na seba nadväzujú: les – park – záhrada. Tieto časti vyjadrujú rôzne podoby prirodzenej existencie dreva a súčasne spolužitia dreva a človeka.

Les – predstavuje najtmavšiu časť miestnosti, prevahu prírody nad človekom; je tmavý, plný prepletených koreňov a pňov, niektoré stromy svojím tvarom (koreňmi, konármi) evokujú predstavu rôznych strašidiel, škriatkov a iných nadprirodzených bytostí (pozri Klimtová: Lexikon ohrozených druhov strašidiel).

Park – je svetlejší, rovnováha prírody a ľudského pôsobenia; prechod medzi lesom a záhradou. Prijemné miesto na oddych a meditáciu s lavičkou a stromom.

Záhrada – prevaha človeka nad prírodou; usporiadané stromy (kvitnúce, s ovocím), svetlé a útulné miesto, hojdačka zavesená na strome. Strom poznania (jabloň) zobrazená vo všetkých štyroch ročných obdobiach.

Miestnosť je ukončená stromom, ktorý je cez bŕstvinu alebo kôru súčasne „tajným“ prechodom do ďalšej miestnosti (vnútra stromu).

Objekty a aktivity:

Rôzne druhy stromov:

les: jedľa, smrek, borovica, dub, buk, breza, javor, osika,

park: lipa, platan, vŕba;

záhrada: jabloň (vo všetkých štyroch ročných obdobiach), hruška, orech čerešňa.

Korene stromov

preliezka a prekážky pre deti

nadprirodzené bytosti

Kôra a konáre stromov

strašidlá v štruktúre kôry – *frotáž* (výtvarná technika – papier sa priloží na kôru a pretre sa uhlíkom, resp. rudkou alebo pastelom a na papier sa tak otlačí štruktúra kôry, predpripravená na vznik strašidla)

Vône stromov

vybrané stromy budú mať pod sukmi ukryté svoje vône

Lavička v parku

Listy stromov

odoberateľné rôznofarebné súčasti stromov uložené v košíku, ktoré deti môžu pripieňovať na stromy podľa svojich predstáv (suchý zips)

písanie listov

Hojdačka

Strom poznania

vchod do ďalšej miestnosti

tajnička s prirovnaniami

Texty:

[les]

Prekážky na lesných cestičkách nie sú náhodou. Pozorne sa dívajte, v záhadných tvaroch konárov, koreňov a kôry stromov rozoznajte tváre lesných strašidiel a škriatkov. Každý človek, ktorý chce vstúpiť do krajiny dreva, musí prejsť tak, aby neublížil ani jednému stromu...

[les – frotáž]

Chcete vidieť strašidlá a škriatkov?

Návod na zviditeľnenie neviditeľných bytostí (výtvarná technika „frotáž“):

Zoberte si papier a uhlík.

Priložte papier na miesto, kde by sa neviditeľná bytosť mohla skrývať.
Dlhšou stranou uhlika farbite papier dovtedy, kým sa na ňom neobjaví.
Ak škriatkovi alebo strašidlu niečo chýba, určite ho poteší, ak ho neskôr dokreslíte.

[park]

Stromy v parku nosia na konároch listy: červené, zelené, veselé, smutné, vážne, ale aj zaľúbené. Stačí sa poprechádzať a všetky radosti i starosti sa stanú „listovým tajomstvom“ stromov – poštárov.

[písanie a pripevňovanie listov]

Ak máte čas a chuť, nechajte sa zlákať lavičkou a napíšte niekomu farebný list. Potom ho dajte stromu – poštárovi, ktorý sa vám páči / resp. ktorému patrí [závisí od výtvarného riešenia, ak budú konkrétne druhy stromov, deti môžu listy priradovať správne stromu].

[záhrada]

Človek sa stará o stromy a stromy sa starajú o človeka. Záhrada je miestom priateľstva, ktoré prináša ovocie. Priateľstvo potrebuje vzájomné poznanie.

[strom poznania]

V Biblii sa píše, že v rajskej záhrade rástol strom poznania. Človek z neho napriek zákazu ochutnal a odvtedy je nebo oddelené od zeme.

Stromy rastú konármi do neba a koreňmi do zeme, a tak naďalej spájajú nebo a zem.

[tajnička, vstup do ďalšej miestnosti]

Viete, ako sa zobrazuje biblický strom poznania?

Ako:

urastený ako	Jedľa
biely	Agát
strom smrti (smutná)	vrbA
mocný ako	Buk
strom života	Borovica
odvracia blesky	Lipa
trasie sa ako	Osika
	jaseň

2. miestnosť

Téma: Vitajte v strome

Vizuálna predstava: Zväčšené vnútro stromu

Miestnosť predstavuje vnútro stromu, v ktorom je všetko v nadmerných veľkostiach. Okrem tajničky z predošlej miestnosti, majú návštevníci pred vstupom zodpovedať na ďalšiu otázku. Vnútri stromu sa nachádzajú rôzne zákutia, schodištia, zväčšený drevokaz, jeho chodbičky, na dne stromu sú letokruhy s výtvarne riešeným textom. Miestnosť by mala byť osvetlená tak, aby evokovala vnútro – šero. K vytvoreniu atmosféry treba využiť zvuky (škripanie, vrzganie, hryzenie drevokaza, dňobanie dňa, a pod.).

Objekty a aktivity:

Závora

otázka a priestor na zodpovedanie

Letokruhy

vysvetlenie vzniku letokruhov, výtvarne riešené, dokresľovanie letokruhov podľa výšky detí

Živica

Červotoč

mechanická hračka

Zvuky

červotoč, ďateľ, dýchanie, šepoty, vrzgoty (počúvanie)

Skúmanie kôry hmatom

Texty:

[vstup do miestnosti]

Ako sa cítite, keď vám niekto povie, že ste drevo?

Vstúpte,

zavrite oči a načúvajte drevu. Počujete? Rastie, dýcha, žije... Zavrite oči a dotknite sa ho. Pocítite vrásky, ako na tvári starých rodičov, ktorí si toho veľa pamätajú: dobrého aj zlého.

V dreve je zapísané každé leto a každá zima ako v duši človeka.

[výtvarne riešený text v letokruhoch]

Som sTaRý strOM,

raSTiem s dRevOM,

v lete raSTiem RýchIO a tak Mám

SveTlé a Riedke drevO, v ziMe

raSTiem pomaly a pRetO Mám

aj huSTé, skoRO čierne, tMavé drevo.

Pretože Sa sTRieda letO a ziMa vznikajú vo mne

KRUHY – LETOKRUHY.

Aký hrubý bol tento strom, keď mal toľko rokov ako vy?

A aký hrubý by bol tento strom, keby rástol tak rýchlo ako vy? Nakreslite si svoj letokruh.

Myslíte si, že stromy vedia rozprávať?

Počúvajte: ušami, očami, rukami, ale najmä srdcom.

DREVO HOVORÍ SAMO. TREBA LEN OTVORIŤ SRDCA A POČÚVAŤ. JE TU VŠAK JEDEN HÁČIK: NESMIE BYŤ Z DREVA! (Tomáš Janovic)

[prechod do ďalšej miestnosti]

Akým drevom by ste chceli byť, z akého stromu?

3. miestnosť

Téma: Zakliate v dreve

Vizuálna predstava: Stromy a drevo

Miestnosť stavia návštevníka do konfrontácie s drevom. Ponúka mu keltský horoskop, ktorý ľuďom priraduje vlastnosti stromov (či stromom vlastnosti ľudí). Doplnením horoskopu je výstava vzoriek jednotlivých typov dreva, aby návštevníci získali konkrétnu predstavu. Na túto časť nadväzuje „snívanie stromov“ – predstavy dreva, čím všetkým by sa mohli stať (polienka). Záver miestnosti návštevníka vracia znovu do reality, ale súčasne aj do minulosti. Tvorí ho rizňa, ktorá je vstupom do nasledujúcej miestnosti (deti by si mali vyskúšať, ako sa cíti drevo – napr. sa uložiť do formy polienka, možnosti a spôsob prechodu do ďalšej miestnosti závisia od priestorového riešenia).

Objekty a aktivity:

Keltský horoskop

objavenie „svojho“ stromu – vlastností svojho „dreva“

Odrezky rôznych druhov stromov

objavenie „svojho“ dreva

Polienka so skrytými objektmi (Pinoccio)

Rizňa

Ohnisko s popolom

Texty:

[horoskop, vzorky dreva]

Aký strom vás charakterizuje?

Skúste nájsť, ako by vyzeralo vaše drevo, keby ste boli stromom.

Stromy sú ako my – rastú, cítia... snívajú. Z dreva dýchajú ich zakliate sny. Ľudské ruky ich môžu odkliať a premeniť na skutočnosť.

Stromy sú ako my. Niekedy snívajú o tom, ako sa chcú premeniť.

DREVO MÔŽE AJ ZHORIET.

[prechod do ďalšej miestnosti – rizňa]

Chceli by ste byť aspoň na chvíľu drevom? Vyskúšajte si, ako drevo kedysi putovalo z lesa!

4. miestnosť

Téma: Drevená minulosť

Vizuálna predstava: Dedina – hudobný kútik – dreváreň (dielňa)

Miestnosť začína vodou za rížňou, z ktorej vyviera potok. Ten rozdeľuje miestnosť na tri časti – dedinu, hudobný kútik a dreváreň. Na potoku sú rôzne mostíky, prípadne aj plť a vodný mlyn.

Dedina (zmenšená podoba) – ponúka možnosť vyskúšať si stavbu drevenice bez klincov (čapovanie, spájanie dreva, šindle), súčasťou by mal byť aj drevený kostolík, resp. zvonica s drevenou zvonkohrou, cintorín s ozdobnými križmi, plot a ďalšie výrobky, ktoré patria k životu človeka.

Hudobný kútik – tvorí „píšalkový strom“ (strom poskladaný z dychových drevených hudobných nástrojov), pri ktorom sa nachádzajú ozvučné drievka. Tento motív sa môže spájať s motívom vtákov (lístie stromu z pierok alebo nôt).

Dreváreň – je priestor na tvorivé aktivity detí. Jednou z aktivít bude tvorba príveskov z drevených odrezkov (lepenie a navliekanie). Súčasťou môže byť aj iné náradie a aktivity (podľa možností a nárokov na bezpečnosť). Tu môžu deti dokončiť aj svoje frotáže kôry stromov.

Objekty a aktivity:

Potok

Plť

Vodný mlyn

otáčanie, sledovanie mechanizmu

Drevenica

stavba čapovaním, šindle, plot

Návod na stavbu drevenice

Rôzne drevené úžitkové predmety

Drevený kostolík, resp. zvonica

Ozdobné križe (cintorín)

Lipa

Píšalkový strom

Ozvučné drievka, drevená zvonkohra

Pníky

stoličky a pracovné miesto v dielni

Ukážky rôzneho stupňa opracovaného dreva

kmeň – doska, klátiky – šindle, kmeň – trám

Materiál a nástroje na spracovanie

doštičky, odrezky, kôra, hobliny, piliny, hoblík (pevne osadený), rašpľa, šmirgľový papier

výroba príveskov (odrezky, koženka, lepidlo, atď.)

Zástery

pracovný odev pre deti

Texty:

[pri rížni]

Drevo sa pospúšťalo do vody, potom sa usušilo a potom v najrôznejších podobách sprevádzalo ľudí.

Keď pracovali... [plť, mlyn]

Keď sa narodili... [kolíska]

Keď rástli...

Keď si stavali domy... [drevenica]

Keď sa ženili a vydávali... [drevený kostolík]

Keď umierali... [kríž]

Pieseň starej lipy [na základe slovenských ľudových balád]

[texty k aktivitám a jednotlivým objektom budú doplnené spolu s výtvarno-priestorovým riešením]

Dreváreň

Urobte si vlastný privesok.

5. miestnosť

Téma: Drevo ako materiál a umelecký artefakt
Vizuálna predstava: Premeny dreva a drevená galéria

Miestnosť vytvára expozícia prác študentov a ich pedagógov M. Hubu a M. Mudrocha zo ŠUV. Umelecké predmety demonštrujú možnosti premien dreva (konfrontácie s ďalšími materiálmi, resp. premeny dreva na predmety, ktoré sú tradične z iných materiálov). Expozíciu dopĺňa výber umeleckých textov a citátov o dreve.

Objekty:

[budú doplnené podľa fotografií]

Texty:

[popisy umeleckých diel, budú doplnené]

[výber textov, bude doplnený]

Javory planú
až zapalujú krídla
letiacich vtákov.

Smútočná vrba
kreslí podobu vetra
hoci štetca nemá.

Chodba:

[záverečný text]

Už viete, čo je DREVO?
DREVO môže byť čímkoľvek, na čo sa PREMENÍ.

Príloha: KELTSKÝ STROMOKRUH